

R E P U B L I K A E S H Q I P Ë R I S Ë

AUTORITETI I KONKURRENCËS

V E N D I M

Nr. 453 , Datë 07.03.2017

“Për

Dhënien e disa Rekomandimeve për Bankën e Shqipërisë, Shoqatën Shqiptare të Bankave dhe Bankat e nivelit të dytë”

Komisioni i Konkurrencës me pjesëmarrjen e:

Znj.	Juliana LATIFI	Kryetar
Z.	Koço BROKA	Anëtar
Znj.	Iva ZAJMI	Anëtar
Z.	Eduard YPI	Anëtar

Në mbledhjen e tij të datës 07.03.2017, shqyrtoi çështjen me:

Objekti: Shqyrtimin e raportit të hetimit të përgjithshëm në sektorin bankar;

Baza Ligjore: Neni 24, germa d) e f), neni 26, neni 70, pika 2, të Ligjit nr. 9121, datë 28.07.2003 "Për Mbrojtjen e Konkurrencës".

Komisioni i Konkurrencës, pas shqyrtimit të Raportit të Hetimit të Përgjithshëm në Sektorin Bankar, Relacionit përkatës të Sekretarit të Përgjithshëm të Autoritetit të Konkurrencës, pas marrjes së opinionit dhe komenteve të Bankës së Shqipërisë dhe Shoqatës Shqiptare të Bankave mbi Raportin e Hetimit të Përgjithshëm në Sektorin Bankar si dhe pas tryezës së rrumbullakët të datës 09.02.2017,

VËREN SE :

I. PROCEDURA E NDJEKUR

1. Sekretariati i Autoritetit të Konkurrencës, në zbatim të nenit 28 të Ligjit nr. 9121, datë 28.07.2003 "Për mbrojtjen e konkurrencës", (i ndryshuar), ka realizuar një monitorim në tregun bankar, nga rezultoi se gjatë viteve të fundit tregu bankar paraqet karakteristikat e një tregu me norma relativisht të larta fitimi në kushtet e stanjacionit të kreditimit; interesa shumë të ulta të depozitave (deri në 0.55 % mbi bazë vjetore nën nivelin e inflacionit);

diferenca (spread) relativisht të larta mes interesave të kredive dhe depozitave; tendencës në rritje të interesave të letrave me vlerë të qeverisë, kryesisht afatgjata (obligacione) në kushtet e një politike lehtësuese monetare dhe kur norma bazë e interesit të depozitave kanë tendencë në rënie; ka rritje të komisioneve për pagesat kryesisht brenda vendit etj.

2. Këto rrethana të bëjnë të mendosh që konkurrenca në sektorin bankar mund të jetë kufizuar ose shtrembëruar si rezultat dhe/ose pasojë e shkëljes së nenit 4 (marrëveshje të ndaluara) dhe/ose nenit 9 (abuzim me pozitën dominuese) të Ligjit nr. 9121 "Për mbrojtjen e konkurrencës", i ndryshuar.
3. Për sa më sipër, Komisioni i Konkurrencës, pas shqyrtimit të raportit të monitorimit në tregut bankar si dhe relacionit të Sekretarit të Përgjithshëm të Autoritetit të Konkurrencës, në mbështetje të nenit 24, shkronja d), 26 dhe 41 (pika 1) të Ligjit nr. 9121, datë 28.07.2003 "Për mbrojtjen e konkurrencës"; nenit 12 të Rregullores "Për funksionimin e Autoritetit të Konkurrencës", si dhe nenit 3 të Rregullores "Për procedurat hetimore të Autoritetit të Konkurrencës", me anë të Vendimit Nr. 373, dt. 16.09.2015 "Për hapjen e procedurës së hetimit të përgjithshëm në Sektorin Bankar" (i ndryshuar) vendosi hapjen e procedurës së hetimit të përgjithshëm në sektorin bankar për të vlerësuar nëse konkurrenca në këtë sektor është e kufizuar ose e shtrembëruar si pasojë e sjelljes së një ose disa bankave.
4. Në zbatim të nenit 41 (pikat 2 & 4) të Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003 "Për Mbrojtjen e Konkurrencës", të ndryshuar, me qëllim sigurimin e informacionit të nevojshëm për kryerjen e hetimit dhe vlerësimin e konkurrencës në treg, janë kërkuar të dhëna dhe informacion nga subjektet që operojnë në këtë treg, Banka e Shqipërisë(BSH) dhe Shoqata Shqiptare e Bankave(AAB), në përgjigje të të cilave është administruar dhe informacioni përkatës.
5. Autoriteti i Konkurrencës ka kërkuar komente dhe sugjerime nga BSH dhe AAB mbi Raportin "Hetim i Përgjithshëm në Sektorin Bankar" (shkresa nr. 349, datë 20.10.2016). Në përgjigje të kërkesës së Autoritetit të Konkurrencës Banka e Shqipërisë me anë të shkresës së saj Nr. 4971/1 Prot., datë 14.11.2016, (Protokolluar pranë Autoritetit të Konkurrencës me Nr. 349/1 Prot., datë 16.11.2016) si dhe Shoqatës Shqiptare të Bankave me anë të shkresës Nr 179 prot, datë 13.12.2016, (Protokolluar pranë Autoritetit të Konkurrencës me Nr. 407 Prot., datë 14.12.2016), kanë paraqitur opinionet dhe komentet e tyre lidhur me Raportin e Autoritetit të Konkurrencës "Hetim i Përgjithshëm në Sektorin Bankar".
6. Në zbatim të nenit 41 dhe 70 të Ligjit me datë 09.02.2017 u zhvillua një tryezë e rrumbullakët me përfaqësues të Bankës së Shqipërisë, Shoqatës Shqiptare të Bankave dhe Ministrisë së Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes.

II. ANALIZA E KONKURENCËS

7. Në zbatim të Ligjit nr.9121, Komisioni i Konkurrencës me Vendimin nr. 76, datë 07.04.2008 ka miratuar udhëzimin "Për tregun përkatës", sipas të cilit tregu përkatës përfshin tregun e produkteve dhe tregun gjeografik. Përcaktimi i tregut si në dimensionin e produktit dhe atë gjeografik, bëhet me qëllim që të identifikohen konkurrentët aktualë dhe potencialë të ndërmarrjeve që janë të përfshirë në atë treg, sjelljen e këtyre ndërmarrjeve, llogaritjen e pjesëve të tregut, përcaktimin e fuqisë së ndërmarrjes, strukturën e tregut me qëllim vlerësimin e konkurrencës në treg.

II.1 Tregu përkatës i produktit

8. Për të vlerësuar tregun përkatës të produktit është analizuar zëvendësueshmëria nga ana e ofertës, zëvendësueshmëria nga ana e kërkesës, barrierat në hyrje/zgjerimit, konkurrenca potenciale.
9. Tregjet përkatëse përfshijnë Llogari rrjedhëse; Depozita me/pa afat; Kredi konsumatore; Kredi kufi (OVD); Kredi hipotekore; Karta krediti; Karta debiti; Transferta bankare; Letra me vlerë në tregun primar, Shërbimi e-Banking, të ofruara nga bankat e nivelit të dytë në territorin e Republikës së Shqipërisë.

II. 1.1 Zëvendësueshmëria nga ana e ofertës

10. Nga ana e ofertës produktet/shërbimet që ofrojnë bankat e nivelit të dytë mund të kenë zëvendësues dhe shërbimet e ofruara nga subjektet financiare jo bankë (SFJB). Nga analiza u konstatua se edhe pse pjesërisht bankat dhe SFJB e shohin si zëvendësues njëri-tjetrin, procedura e dhënies së kredi/mikrokredive nga SFJB dhe kostot për marrjen e tyre ndryshojnë ndjeshëm nga ajo e sistemit bankar. Gjithashtu portofoli i vogël i kredisë/mikrokredisë të SFJB krahasuar me portofolin e kredisë së bankave bën që përfshirja ose jo e SFJB në analizën e pjesëve të tregut për produktet e sipërpërmendura nuk do ndikonte në sistemin bankar.
11. Shërbimi i transfertave ndërbankare që ofrohet nga bankat e nivelit të dytë, mund të konsiderohet si shërbim i zëvendësueshëm nga SFJB. Bankat nuk i shohin SFJB si zëvendësues të shërbimit të tyre për faktin se bankat e nivelit të dytë janë të detyruara të përdorin sistemin e AIPS, AEFCI dhe SWIFT (i cili ka besueshmëri dhe siguri të lartë te klienti), ndërsa për SFJB-të nuk aplikohet i njëjti rregull. Kjo bën që afatet e realizimit të transfertave nga SFJB janë më të shpejta se bankat. Ndërsa M-Pesa e klasifikon shërbimin e saj si unik duke qenë se transfertat bëhen nëpërmjet telefonit. Një element tjetër që përbën diferencën mes SFJB dhe bankave është vlera maksimale e transfertës dhe ky fakt përbën dhe diferencën në profilin e klientit i cili kërkon këtë shërbim nga SFJB, apo bankat.

II.1.2 Zëvendësueshmëria nga ana e kërkesës

12. Zëvendësueshmëria nga ana e kërkesës në sektorin bankar është vlerësuar nga sjellja e përfituesve të produkteve/shërbimeve të bankës të cilët janë individët, bizneset e vogla dhe të mesme (SME), korporatat dhe sektori publik.
13. Disa nga indikatorët e marrë në analizë për matjen e zëvendësueshmërisë nga ana e kërkesës janë:
  - 1) Transparenca e Informacionit. Banka e Shqipërisë, si autoriteti mbikëqyrës i bankave të nivelit të dytë ushtron detyrimin për rritjen e nivelit të transparencës së aktivitetit të bankave. Bankat janë të detyruara në përputhje me Rregulloren "Për kërkesat minimale të publikimit të informacionit nga bankat dhe degët e bankave të huaja" dhe "Mbi transparencën për produktet dhe shërbimet bankare e financiare", të publikojnë informacion të hollësishëm në lidhje me interesat, komisionet për produktet dhe shërbimet e tyre. Ky informacion është i aksesueshëm pranë faqes zyrtare të internetit të secilës bankë, pranë faqes zyrtare të BSH, ndërkohë që informacioni i ofruar për SFJB-të nuk ka të njëjtën shkallë transparence sikurse bankat e nivelit të dytë.
  - 2) Inelasticiteti i kërkesës është më i dukshëm sidomos për produktet e lidhura me llogaritë rrjedhëse.
  - 3) Ofrimi i shërbimeve/produkteve. Kërkesat e klientëve përcaktojnë rëndësinë e parametrave të ndryshëm të konkurrencës në këtë sektor. Një klient do të përfitonte nga një bankë numër më të gjerë dhe shumëllojshmëri shërbimesh/produktesh dhe me një shtrirje gjeografike në të gjithë qytetet e Shqipërisë, ndërkohë që SFJB-të ofrojnë një numër të limituar produktesh/ shërbimesh me një numër më të vogël degësh/ zyrash të tyre. Nisur nga produktet që ofrojnë SFJB-të (mikrokredi kryesisht në sektorin e bujqësisë), tipologjia e klientit të SFJB-ve është kryesisht biznes/ fermer në sektorin e bujqësisë apo blegtorisë, duke u orientuar drejt klientëve me nevoja minimale financiare.
  - 4) Lehtësia në përfitimin e shërbimeve dhe produkteve. Për përftimin e produkteve/ shërbimeve klienti duhet të paraqesë pranë bankave dhe SFJB dokumentacionin administrativ të kërkuar sipas rastit. Nga informacioni i disponuar është vënë re se në rastin e shërbimit të ofruar nga SFJB-të, dokumentacioni apo procedurat administrative janë më të thjeshta dhe periudha e përftimit të produktit është më e shkurtër, duke i dhënë avantazh SFJB-ve në krahasim me bankat e nivelit të dytë.
  - 5) Avantazhin konkurrues nga ana e kërkesës mes SFJB dhe bankave e gjejmë edhe në shërbimin e transfertave monetare, ku për marrjen e këtij shërbimi nga SFJB nuk është i nevojshëm posedimi i një llogarie rrjedhëse nga klienti por transfertat realizohen vetëm me dokumentacionin identifikues, ndërkohë që ky shërbim i marrë nga bankat kërkon në mënyrë të detyrueshme ekzistencën e të paktën një llogarie rrjedhëse (në nisje/në

mbërritje). Gjithsesi kufizimi i vlerave maksimale të tranfertave, bën diferencën mes bankave dhe SFJB dhe për rrjedhojë dhe diferencën në profilin e klientit që përfiton shërbimin nga këta ofrues.

14. Në përfundim të analizës së zëvendësueshmërisë në tregun e produktit, u konstatua se Subjektet Financiare Jobankë nuk ofrojnë produkte zëvendësuese me Bankat e nivelit të dytë dhe sjellja e SFJB nuk do të jetë pjesë e analizës.

II.2 Barrierat e hyrjes dhe zgjerimit.

II.2.1 Licencimi si bankë/degë e një banke të huaj

15. Banka e Shqipërisë është autoriteti i vetëm përgjegjës për licencimin e bankave dhe të degëve të bankave të huaja për të ushtruar veprimtari bankare dhe veprimtari të tjera financiare, në përputhje me ligjin "Për bankat në Republikën e Shqipërisë".
16. Licenca që i jepet një banke apo dege të një banke të huaj, është e pakufizuar në kohë, e patransferueshme dhe e patjetërsueshme. Pjesë përbërëse e licencës është edhe aneksi i veprimtarive bankare dhe veprimtarive financiare, për të cilat banka dhe dega e bankës së huaj licencohet.
17. Kushtet, kërkesat, afatet, dokumentacioni dhe procedurat për licencimin e bankës dhe degës së bankës së huaj për të ushtruar veprimtari bankare dhe financiare në Republikën e Shqipërisë, përcaktohen në ligjin "Për bankat në Republikën e Shqipërisë" (nenet 17, 18) dhe Rregulloren "Për Licencimin dhe Ushtrimin e Veprimtarisë së Bankave dhe Degëve të Bankave të Huaja në Republikën e Shqipërisë", (nenet 6 dhe 7) miratuar me Vendimin Nr. 14, datë 11.03.2009 të BSH.
18. Referuar rezultateve të pyetësorit, Bankat kryesisht i gjykojnë kriteret e vendosura nga Banka e Shqipërisë për liçensimin e një banke të nivelit të dytë apo pajisjen me licenca të reja për veprimtaritë financiare tepër realiste dhe koherente, të përshtatshme, të arsyeshme dhe përgjithësisht në frymën e një kuadri rregullativ të kujdesshëm dhe në përfaqësim të vazhdueshëm me direktivat e BE.

II.3 Tregu përkatës gjeografik

19. Tregu gjeografik përfshin zonën në të cilën ndërmarrjet ofrojnë dhe kërkojnë produkte dhe/ose shërbime, në të cilën kushtet e konkurrencës janë homogjene. Meqenëse bankat e nivelit të dytë janë prezente në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë si treg gjeografik përcaktohet tregu i Republikës së Shqipërisë.

II.4 Vlerësimi i strukturave të tregjeve të produkteve dhe sjellja e ndërmarrjeve

20. Pjesët e tregut janë një tregues i rëndësishëm për analizën e konkurrencës, në lidhje me strukturën e tregut dhe rëndësinë e ndërmarrjeve të ndryshme në treg. Megjithatë, AK interpreton pjesët e tregut në këndvështrimin e kushteve të tregut përkatës dhe në veçanti të dinamikës së tregut dhe të diferencimit të produkteve.
21. Autoriteti në përgjithësi i konsideron pjesët e vogla të tregut si një tregues i mirë për mungesën e fuqisë së tregut. Eksperienca e vendeve të Bashkimit Evropian tregon se pozita dominuese nuk është e mundur nëse pjesa e tregut përkatës e ndërmarrjes është më e vogël se 40%.
22. Sa më e madhe të jetë pjesa e tregut dhe sa më e gjatë periudha në të cilën ndërmarrja zotëron një pjesë të tillë tregu, aq më e mundur është që ky element të jetë një tregues i rëndësishëm për një pozitë dominuese dhe të justifikojë në rrethana të caktuara ndërhyrjen e Autoritetit. Por si rregull i përgjithshëm, Autoriteti nuk del me një konkluzion përfundimtar pa analizuar të gjithë faktorët e rëndësishëm, të cilët mund të kufizojnë sjelljen e një ndërmarrjeje.
23. Në treguesit e përqendrimit të shprehur nëpërmjet Indeksit Herfindahl Hirschmann (HHI)¹ të përlogaritur për totalin e aktiveve, gjatë vitit 2014-J-Sh 2015, ka një rritje të lehtë nga 1,379 në 1,479, por ngelet në nivelin e një treguesi me një shkallë përqendrimi të moderuar. Edhe treguesit CR3² dhe CR5 janë në nivelet 58% dhe 75%. Të njëjtën linjë ndjek edhe treguesi HHI, CR3 dhe CR5 për kreditë dhe depozitat me një shkallë përqendrimi të moderuar.
24. Nga vlerësimi i modelit Panzar-Rosse që mat konkurrencën në sektorin bankar statistika H rezulton 0.742, konkurrenca në sektorin bankar për periudhën e marrë në analizë (2010-2015) është në kushtet e konkurrencës monopolistike³.

---

¹ indeksi Herfindahl-Hirschmann ("HHI") mat përqendrimin e tregut duke mbledhur përqindjet e pjesëve të tregut në katror të të gjitha ndërmarrjeve të industrisë. Me një HHI poshtë 1000, përqendrimi i tregut mund të karakterizohet si i ulët, një HHI midis 1000 dhe 1800, tregu ka përqendrim mesatar dhe një HHI mbi 1800, tregu ka përqendrim të lartë.

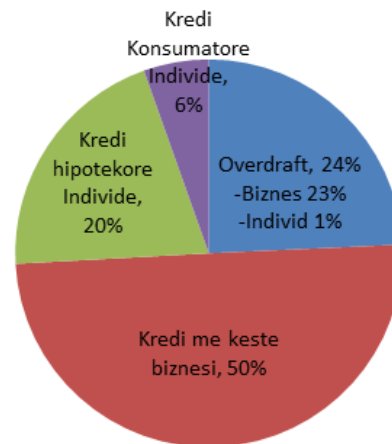
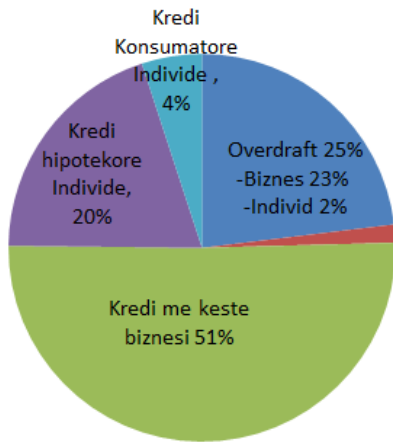
² Raporti i përqendrimit të ndërmarrjeve kryesore, që gjendet duke mbledhur pjesët individuale të tregut të konkurrentëve kryesore. CR3 llogaritet si totali i pjesëve të tregut të 3 ndërmarrjeve me te mëdha në industri dhe CR5 të 5 ndërmarrjeve me te mëdha.

³ Në Ekonomiks strukturat e tregjeve janë: konkurrenca e plotë, konkurrenca monopolistike, oligopoli dhe monopoli. Statistika H është një tregues që matet nga një ekuacion logaritmik i cili tregon elasticitetet e faktorëve të çmimit në termat e të ardhurave nga interesi kundrejt kapitalit, punës dhe kapitalit fizik. H merr vlera negative kur struktura e tregut është monopol ose një oligopol ku ndërmarrjet bashkërendojnë sjelljet, kur H merr vlera nga 0-1 jemi në kushtet e një strukture tregu konkurrencë monopolistike dhe kur H del 1 jemi në kushtet e një konkurrencë perfekte.

25. Depozitat janë produkte nëpërmjet të cilave bankat sigurojnë likuiditetet monetare kurse klienti depoziton mjetet e tij të lira kundrejt përfitimit të interesave. Për bankat, depozitat gjenerojnë shpenzime nëpërmjet pagesës së interesave aty ku është e parashikuar dhe të ardhura nga komisionet (në vlera shumë të vogla krahasuar me produktet e tjera). Nga të dhënat e marra mbi portofolin e depozitave (e konvertuar në lekë për të gjitha monedhat) u vlerësua struktura e tregut të depozitave e cila tregon se tregu i depozitave (në total) është një treg mesatarisht i përqëndruar me treguesin HHI në vlerën 1383 në vitin 2014 (HHI për 9-M 2015 është 1485) dhe më CR3 dhe CR5 të qëndrueshme në vlerën 55.8% dhe 73.5% për vitin 2014.

26. Portofoli i depozitave në vlera absolute, në shtator 2015 ka reflektuar një rritje me rreth 20 miliardë lekë të vlerës së tij krahasuar me vitin 2014, rritje kjo e ndikuar nga rritja e vlerës së llogarive rrjedhëse në rreth 14%. Rritja e vlerës së llogarive rrjedhëse, është një fakt i cili tregon për rritje të vlerës së likuiditeteve monetare në qarkullim e cila mund të jetë pasojë e politikave për uljen e informalitetit dhe regjistrimin e bizneseve informale, gjë e cila çon edhe në formalizimin e qarkullimit të parave nëpërmjet sistemit bankar (derdhje detyrime fiskale, tatim taksa, sigurime, qarkullimi monetar nëpërmjet bankave për transaksione me vlera të larta, etj.). Ndryshe nga llogaria rrjedhëse, Depozitat me afat paraqiten me tregues në rënie krahasuar me vitin 2014, e cila mund të këtë ardhur nga ulja e normës së interesit të depozitave me afat, e shoqëruar kjo me zhvendosjet e kursimeve të individëve në investime në instrumente të jetërë financiarë.
27. Nga vlerësimi i strukturës së tregut të depozitave për vitin 2014/9M-2015 rezultoi se depozitat me afat zënë pjesën më të madhe të tregut të depozitave me rreth 71% të tyre, e shoqëruar nga llogaritë rrjedhëse me 22 % dhe më pas me depozitat pa afat me vetëm 7% të tregut. Nëse do t'i referohemi treguesve 9 mujor të vitit 2015 do të vëmë re një ulje të lehtë të depozitave me afat kundrejt një rritje të të llogarive rrjedhëse.
28. Kreditimi është procesi i dhënies hua të fondeve {burime financiare në formën e kapitalit të derdhur prej aksionerëve apo fondeve të grumbulluara nga depozitat} që banka disponon sipas kushteve të rëna dakord midis bankës dhe huamarrësit, i cili mund të jetë një individ, biznes apo korporatë. Nga të dhënat e BSH, pjesën më të madhe të kredisë e zë kredia e biznesit me rreth 50% të portofolit, overdrafti zë afërsisht 25% të portofolit, kredia hipotekore 20% dhe ajo konsumatore 4-6%.

Portofoli i kredisë së sektorit bankar sipas llojit, viti 2014, 9MI-2015

29. Tregu i kredisë ka karakteristikat e një tregu mesatarisht të përqëndruar më tregues përqendrimi HHI 1163 për vitin 2014 dhe 1182 për vitin 2015. Tre bankat më të mëdha zënë 50% të tregut për vitin 2014 dhe 52% për vitin 2015, dhe pesë bankat më të mëdha zënë 66% të tregut si për vitin 2014 ashtu edhe për 2015. Në analizën sipas llojit të kredisë, produktet e kredisë konsumatore dhe overdraft-it për biznesin paraqiten në nivele të larta përqendrimi, ndërkohë që produkti i kredisë hipotekore tregu është më pak i përqëndruar.
30. Nga administrimi i të dhënave, u konstatua se lëvizshmëria e klientëve nga një bankë në tjetrën (transferimi i kredive) për produktin e kredive është i ulët, klientët përballen më kosto administrative dhe financiare, element pengues në lëvizshmërinë e klientit nga njëra bankë në tjetrin. Në një treg të maturuar, për të rritur nivelin e konkurrencës në treg dhe rritjes së mundësisë së zgjedhjes konsumatore, duhet të krijojnë lehtësira për lëvizshmërinë e klientëve duke ulur kostot "bllokuese" (kostot të cilat e detyrojnë klientin të qëndrojë pranë një banke si komisione për mbyllje llogarie, kosto shtesë në rast të transferimit të pagës nga një bankë në një bankë tjetër përsa i përket produkteve të lidhura me llogarinë rrjedhëse (karta elektronike dhe overdraft), komisione/ penalitete për mbylljen para kohe të kredisë, humbjen e interesit në rast të mbylljes para afatit të një depozite me afat, kosto administrative për klientin si kohë, rimbushje formularësh, përgatitje dokumentacioni, etj.) si dhe të rrisin transparencën duke i bërë më të kuptueshme këto kosto për klientin.
31. Transferte bankare është operacioni përmes të cilit klienti i një banke urdhëron bankën që të dërgojë një shumë të caktuar parash nga llogaria e tij bankare, në llogarinë bankare të një personi/biznesi tjetër përfitues. Transferta mund të kryhet brenda të njëjtës bankë (transferte e brendshme) por edhe nga një bankë në një tjetër. Ky treg mundëson transferimin e fondeve, të cilat mbahen në llogari të hapura pranë bankave ose

institucioneve të parasë elektronike, midis një debitori dhe përfituesi të fondeve, bazuar në instruksionet e marra për pagesën.

32. Tregu i transfertave bankare ka Indeks përqendrimi HHI, të moderuar për vitin 2014, (1345), me një rritje të lehtë në nëntë mujorin e vitit 2015 (1494), me treguesit e CR3 (55% dhe 59%) dhe CR5 (75% dhe 80%) në rritje.
33. E - Banking është një shërbim në distancë, që ofrohet nëpërmjet kanaleve elektronike të shpërndarjes dhe të komunikimit, të produkteve dhe shërbimeve tradicionale dhe të reja bankare. Disa nga shërbimet më të përdorura që mund të ofrohen në rrugë elektronike, të grupuara sipas katër kategorish kryesore janë: 1) Informacion, 2) Kontrolli i bilancit, 3) Transfertat e fondeve, 4) Kredi si edhe shërbimet bazë si këshillimi financiar etj.
34. Referuar të dhënave të mundësuar nga Banka e Shqipërisë për transfertat e kryera nëpërmjet E – Banking rezulton se për vitin 2014 ky lloj shërbimi ka zënë rreth 4% të totalit të transfertave të iniciuara nga klientët.
35. Duke patur parasysh dinamikën e tregut dhe zhvillimet e teknologjisë së informacionit në sistemin bankar, lind nevoja e stimulimit të produktit E - banking nga bankat dhe përfitimi i shërbimit nga klientët. E- banking mund të vlerësohet nga bankat e vogla, me shtrirje të kufizuar gjeografike dhe nga hyrësit e rinj, si element që do të nxiste aftësinë e tyre konkurruese në sistemin bankar. Në një situatë të tillë janë të nevojshme iniciativat për promovimin e shërbimit të E - banking nga BSH duke modernizuar sistemin e pagesave.
36. Kartat e debitit dhe kreditit, paraqesin një treg të vogël për nga vlera në krahasim me produktet e tjera bankare. Nga të dhënat e Bankës së Shqipërisë rezulton se për vitin 2014, numri kartave të debitit prezente në tregun bankar është 788,215. Ky produkt ofrohet nga 14 banka. Në total, pagesat e kryera nëpërmjet kartës së kreditit për vitin 2014 kanë qenë rreth 7.8 miliardë ALL.
37. Pozicionet respektive të konkurrentëve në treg reflektohen në treguesit e nivelit të përqendrimin të këtij segmenti si indeksi HHI, i cili për të dy periudhat e marra nën shqyrtim rezulton të jetë në nivele të larta (për vitin 2014, HHI = 1720; janar-shtator 2015, HHI = 1618), duke treguar nivele të moderuara përqendrimi në këtë segment produkti, me tendencë në ulje kur krahasojmë të dy periudhat e marra në shqyrtim.
38. Numri i kartave të kreditit ka ardhur në rritje nëse do të krahasonim vitin 2014 (73,804), me 9 mujorin e parë të vitit 2015 (80,426). Ky produkt gjen përdorim më të gjerë nga klientët "Individ" krahasuar me klientët "Biznes". Vlera e pagesave të kryera nga individët zë 92.9% të totalit të pagesave me kartë krediti për vitin 2014 dhe 95.1% të pagesave me kartë krediti periudhën janar - shtator 2015.

39. Për periudhën janar- shtator 2015 tregu shfaq nivele më të larta përqendrimi krahasuar me vitin 2014 (HHI për vitin 2014 =1931; HHI për periudhën janar-shtator 2015=2056). Nga përllogaritja rezulton se CR3=65.3 dhe CR5=80.4%.
40. Stimulimi i kartave lokale, të cilat nuk kanë kosto të larta si kartat që imponohen nga skemat ndërkombëtare (MasterCard, Visa etj.), vjen si një sugjerim nga bankat, pasi do të mundësonte më shumë përdorim dhe pranim të pagesave, si dhe do të shoqërohej me kosto më të ulta për bankat dhe rrjedhimisht edhe për klientët e tyre. Nga këndvështrimi i konkurrencës, nxitja e skemave lokale do të rriste presionin konkurrencial të bankave më të vogla ndaj bankave të tjera të pranishme në këtë treg, të cilat kanë një fuqi ekonomike më të madhe dhe mundësinë për ti "subvencionuar" këto produkte.
41. Në lidhje me nxitjen e skemës së pagesave nëpërmjet kartave, bankat gjithashtu sugjerojnë se është e nevojshme ekzistenca e një kuadri rregullativ nga institucionet dhe organet qeveritare/ shtetërore që të synojnë uljen apo limitimin e përdorimit të transaksioneve cash, rregullimin e tregut nga organet vendimmarrëse dhe ligjvënëse lidhur me pagesat me karta (vendosja e një rregulli për bizneset për kalimin e një pjese të xhiros me anë të kartave) ose ndryshe formalizimi në mënyrë që të rritet numri i dyqaneve dhe pikave të shitjes që pranojnë pagesa me kartë. Nga ana e kërkesës, do të ishte e nevojshme: edukimi i konsumatorëve, tregtarëve, bizneseve mbi lehtësinë, shpejtësinë dhe sigurinë e përdorimit të kartave bankare.
42. Pjesëmarrësit në tregun primar të letrave me vlerë për vitin 2014 janë: Banka e Shqipërisë e cila merr pjesë në ankande me kërkesa jokonkurrese me 11.26%, Bankat e nivelit të dytë të cilat marrin pjesë me kërkesa konkurrese me 61,54%, institucionet financiare dhe jo financiare me 15,11% dhe individët, të cilët marrin pjesë në ankand me kërkesa jokonkurrese me 11,92%.
43. Peshën më të madhe në të gjithë letrat me vlerë, janë bonot e thesarit 12 mujore që përfaqësojnë 36.32% të gjithë letrave me vlerë. Vitet e fundit kanë hyrë obligacionet 10 vjeçare dhe është rritur pesha e obligacioneve 2 dhe 3 vjeçare. Në tregun e bonove të thesarit, Indeksi HHI i bazuar në pjesët e tregut për volumin e portofolit është i moderuar me 1451 për vitin 2014. Vlerat e treguesit CR3 dhe CR5 janë në nivelet 56.4% dhe 69.3%.
44. Diferenca midis bonove të thesarit dhe interesit të depozitave është 1.41 në vitin 2014 dhe për 9 mujorin 2015 bie në 1.05 ose me 25.5%. Nga vlerësimi i ecurisë së yield-eve të bonove të thesarit për tre maturitetet kryesore (3, 6, 9 mujore) rezulton se normat e interesit për bonot 3 mujore në fund të 9 mujorit 2015 kanë rënë me 17%, për bonot 6 mujore në fund të 9 mujorit 2015 kanë rënë me 9% dhe për bonot 12 mujore në fund të 9 mujorit 2015 kanë rënë me 4%.

III. TRANSPARENCA E INFORMACIONIT BANKAR

45. Bazuar në Rregulloren e BSH "Për kërkesat minimale të publikimit të informacionit nga bankat dhe degët e bankave të huaja", bankat publikojnë raportet periodike, që përfshijnë informacionin sipas kategorive kryesore të përcaktuara në rregullore dhe nuk publikojnë informacione të klasifikuara si konfidenciale ose sekret mbi klientelën e tyre, apo informacione që ndikojnë në pozicionin konkurrues të tyre në treg.
46. Sipas Rregullores së BSH "Mbi transparencën për produktet dhe shërbimet bankare e financiare", bankat kanë detyrimin të publikojnë dukshëm dhe qartësisht në faqet e tyre të internetit dhe në ambientet e tyre të punës informacionin mbi normat e interesit të kredive dhe depozitave, si dhe komisionet për produktet dhe shërbimet që ato ofrojnë për klientët. Përpara se klienti të zgjedhë një produkt ose shërbim, bankat i japin klientit paraprakisht informacion të plotë për kushtet, afatet dhe normat në përqindje të interesit, për rreziqet që shoqërojnë marrjen e produktit apo shërbimit, si dhe komisionet dhe gjomat (penalitetet), në rastet kur këto të fundit bëhen të aplikueshme etj.
47. Në rastet kur bankat ndryshojnë kushtet e kontratave dhe/ose të ofrimit të shërbimeve dhe produkteve bankare apo financiare, ato duhet të njoftojnë me shkrim dhe në mënyrë individual, secilin klient që është subjekt i këtyre ndryshimeve. Ky njoftim, duhet të kryhet përpara se ndryshimet të bëhen të aplikueshme. Ai duhet të përmbajë informacion të saktë, të plotë dhe të shprehur në një gjuhë të kuptueshme për klientin.
48. Në këtë mënyrë bankat informojnë paraprakisht klientin por nuk presin një miratim paraprak prej tij, në rastin e kontratës së llogarisë dhe të depozitës duke i marrë vendimet në mënyrë të njëanshme. Fuqia kundërvepruese e klientit në këtë rast pothuajse nuk ekziston, pasi banka nuk i jep asnjë të drejtë klientit të shprehë mendimin e tij para aplikimit të ndryshimeve të njoftuara. Me qëllim shmangien e një sjellje të mundshme abuzuese të bankës ndaj klientit është e nevojshme marrja e masave për forcimin e pozitës së klientit kundrejt bankës, duke i dhënë të drejtë klientit që të heqë dorë nga kontrata brenda një afati të caktuar nga njoftimi dhe pa asnjë kosto shtesë, në qoftë se ai nuk është dakord me ndryshimet e bëra⁴.
49. Kjo do të mundësohej nëpërmjet një ndryshimi në Rregulloren e BSH "Mbi transparencën për produktet dhe shërbimet bankare e financiare", konkretisht në riformulimin e pikës 4 të nenit 9 të saj, ose ku BSH e gjykon të përshtatshme, ku të përcaktohet detyrimi i Bankës që të parashikojë në kontratën e llogarisë dhe të depozitës përveç mënyrës së njoftimit edhe atë të marrjes së pëlqimit të klientit për ndryshimin e kushteve apo afateve të kontratës së

---

⁴ Referuar ndryshimeve të bëra në legjislacionin bankar Italian në vitin 2006/materiali i OECD Policy Roundtables on "Competition and Regulation in Retail Banking 2006", Italy.

nënshkruar, para se të aplikojë ndryshimin; të drejtën e klientit që në çdo rast të heqë dorë nga kontrata, brenda një afati të caktuar nga njoftimi dhe pa asnjë kosto shtesë, në qoftë se ai nuk është dakord me ndryshimet e bëra.

50. Me qëllim që të rritet mundësia e klientit për të zgjedhur produktin më të mirë për të, duhet lehtësuar aksesin në informacione (komisione, interesa etj.), të cilat do të mundësojnë qytetarëve të krahasojnë produktet individuale të ofruara nga banka të veçanta, si dhe njëkohësisht të krahasojnë çmimet e ofruara nga bankat për këto produkte. Rritja e mundësive për të krahasuar produktet individuale do të rezultojë më pas në një rritje në lëvizshmërinë e klientit dhe konkurrencë më të madhe midis ndërmarrjeve në treg për ofrimin e shërbimeve bankare.
51. Me qëllim shmangien e shqetësimeve të tregut, nisur edhe nga praktika e vendeve të tjera⁵, do të ishte me vend ndërmarrja e nismës për krijimin e një kodi të sjelljes së bankave/subjekteve financiare ndaj klientëve të tyre, me qëllim rritjen e transparencës së bankave në shërbimet dhe produktet që ato u ofrojnë klientëve, gjë e cila mund të realizohet nëpërmjet Bankës së Shqipërisë dhe Shoqatës Shqiptare të Bankave.

IV. VLERËSIMI I BARRIERAVE TË KONKURENCËS

52. Sipas pikës 7 të nenit 127 të Ligjit Nr. 9662, datë 18.12.2006 "Për bankat në RSH": "Bankat dhe degët e bankave të huaja mund të shkëmbejnë informacion në lidhje me kreditë që u japin klientëve, mbi bazën e një marrëveshjeje midis tyre dhe në përputhje me dispozitat e këtij ligji dhe të legjislacionit tjetër në fuqi". Një marrëveshje e tillë është edhe Marrëveshja "Mbi mbylljen e kredive të klientëve ndërmjet bankave", e nënshkruar ndërmjet të gjitha bankave anëtare të AAB-së, me ndërmjetësimin e AAB-së. Kjo marrëveshje ka synim rregullimin në mënyre institucionale të procesit/ procedurave të transferimit të kredive të klientëve ndërmjet bankave me qëllim minimizimin e riskut të kredive dhe përdorimit të fondeve të kredive vetëm për qëllimin e rifinancimit të kredive në bankat e tjera. Marrëveshja përcakton rrjedhjen e procesit të punës nga pikëpamja operationale që duhet të ndjekin bankat në rastin e kërkesës së klientit për transferimin e kredisë nga një bankë në një bankë tjetër dhe nuk përcakton kushtet dhe termat e kreditimit të klientit në asnjërën bankë.
53. Publikimi i informacionit rreth të gjithë tregut dhe konkurrentëve mund të përbëjë një mekanizëm monitorues dhe lehtëson mundësinë e bashkërendimit të sjelljeve. Këtë rol e përforcon me tepër ndërmjetësimi i shoqatës në lidhjen e marrëveshjes si më sipër.
54. Sipas OECD-së, bankat komunikojnë me njëra-tjetrën, bazuar në marrëveshjet e ndryshme

---

⁵ Botim i OECD "Konkurrenca dhe shërbimi bankar 2006", rasti i Republikës Çeke pika 2: Marrëdhëniet mes Rregullatorëve Bankarë dhe Autoriteteve të Konkurrencës, faqe 108.

të nënshkuara ndërmjet tyre, me qëllim përmirësimin e shërbimeve të ofruara prej tyre ndaj klientëve. Ky bashkëpunim rrit risqet për një sjellje të mundshme antikonkurruese ndërmjet bankave. Me qëllim parandalues, sektori bankar ka nevojë për një mbikëqyrje më të fortë ndaj sjelljeve të mundshme antikonkurruese.

55. Banka në bazë të procedurave të brendshme të prokurimit, përzgjedh një numër ekspertësh të jashtëm të kualifikuar për vlerësimin e kolateralit. Në disa banka është klienti ai që zgjedh vlerësuesin nga lista e aprovuar paraprakisht nga banka dhe në disa banka të tjera është vetë banka e cila përcakton se cili vlerësues nga lista do të kryejë vlerësimin. Të gjitha bankat duhet t'i mundësojnë klientit që të zgjedhë një vlerësues nga lista e vlerësuesve të bankës, me qëllim zgjedhjen e shërbimit më të mirë për të (bazuar në koston e vlerësimit dhe afatin kohor të përfundimit të tij) dhe jo të zgjedh banka siç ndodh me shumicën e tyre. Kjo do të mundësohej me ndërhyrjen e BSH, si rregullator, nëpërmjet implementimit të kësaj sjelljeje në Udhëzuesin përkatës "Për përgatitjen e vlerësimeve të pasurive të paluajtshme për qëllime të marrjes së një kredie nga një institucion financiar".
56. Bankat, në rolin e ndërmjetësit në sigurime, negociojnë paraprakisht për lidhjen e kontratave të sigurimit. Banka orienton dhe informon klientin për kompanitë e sigurimit me të cilat ka marrëveshje duke i mundësuar atij të drejtën të zgjedhë një nga shoqëritë e sigurimit të paracaktuara nga vetë Banka. Bankat kryesisht kanë marrëveshje të shumta në numër, të lidhura me shoqëri të ndryshme sigurimi. Pavarësisht këtyre marrëveshjeve bankat shprehen se ato pranojnë kontrata të lëshuara edhe nga kompani të tjera përveç atyre me të cilat kanë marrëveshje të shkruar.
57. Pjesa më e madhe bankave, pavarësisht nënshkrimit të kontratave ose jo, nëpërmjet procedurave të tyre të brendshme përzgjedhin paraprakisht një numër noterësh me të cilët bashkëpunojnë (bazuar në kritere si: afërsia me degën e Bankës, reputacioni noterit, eksperiencia profesionale, parimit të mirëbesimit etj.) në rastet e noterizimit të kontratave që lidh me klientët për shërbimet/produktet e ofruara nga Banka, duke i dhënë mundësi klientit të përzgjedhë njërin nga noterët me të cilët banka bashkëpunon/ka përzgjedhur.

PËR KËTO ARSYE:

Komisioni i Konkurrencës, bazuar në nenin 24, germa d) e f), nenin 70, pika 2, të Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003 "Për Mbrojtjen e Konkurrencës", me propozim të Sekretariatit,

VENDOSI:

I. T'i rekomandojë Bankës së Shqipërisë:

- I.1 Rishikimin e Memorandumit të Mirëkuptimit *midis BSH dhe Autoritetit të Konkurrencës*, ku të përfshihet: Një kapitull i veçantë për rregullimin e konkurrencës në tregjet bankare, në të cilin të përcaktohet mënyra e bashkëpunimit midis dy institucioneve në lidhje me çështje të konkurrencës në tregun bankar.
- I.2 Riformulimin e pikës 4 të nenit 9 të Rregullores së Bankës së Shqipërisë "Mbi transparencën për produktet dhe shërbimet bankare e financiare" si vijon: "Banka duhet të parashikojë në kontratën e llogarisë dhe të depozitës mënyrën e njoftimit të klientit për ndryshimin e kushteve të punës. Para se të aplikojë ndryshimin, në kushtet e rinovimit të kontratës, banka të marrë pëlqimin e klientit".
- I.3 Identifikimin dhe adoptimin e masave të mundshme për uljen e kostove të transfertave në nisje dhe në mbërritje në monedhë të huaj, kryesisht euro dhe dollar amerikan, nga një bankë te një bankë tjetër brenda vendit. Kjo do të çojë në nxitjen e qarkullimit të monedhës së huaj në kanalet bankare, dhe do të ndihmojë në uljen e përdorimit të parasë *cash* në ekonomi.
- I.4 Stimulimin dhe promovimin e shërbimit E - banking nga BSH dhe bankat me qëllim nxitjen e aftësisë konkurruese të konkurrentëve më të vegjël si dhe të hyrësve të rinj në sistemin bankar dhe rritjen e përfitimeve të këtij shërbimi nga klientët.
- I.5 Identifikimin dhe marrjen e nismave për rregullimin e mëtejshme të kuadrit ligjor/rregullator, në bashkëpunim edhe me institucione të tjera përgjegjëse, me qëllim uljen në të ardhmen të përdorimit të transaksioneve *cash* në ekonomi.

II. T'i rekomandojë Shoqatës Shqiptare të Bankave:

- II.1 Ndërmarrjen e nismës për krijimin e "Kodit të Sjelljes" nga bankat e nivelit të dytë që nuk e kanë ende një Kod të Sjelljes/Kod Etike dhe publikimin dukshëm të tij në faqen zyrtare dhe ambientet e bankës, me qëllim rritjen e transparencës së bankave në shërbimet dhe produktet që ato u ofrojnë klientëve.

III. T'i rekomandojë Bankave të nivelit të dytë:

- III.1 T'i mundësojnë klientit përzgjedhjen e vlerësuesit dhe të noterit në një listë të përzgjedhur të bankës, me qëllim rritjen e konkurrencës mes ofruesve të këtyre shërbimeve.

- III.2 Nxitja e kartave lokale, që nuk kanë kosto të larta si kartat që emetohen nga skemat ndërkombëtare (MasterCard, apo Visa etj.) që do të mundësonin më shumë përdorim dhe pranim të pagesave pasi kostot do të ishin më të ulta edhe për bankat rrjedhimisht edhe për klientët.
- III.3 Të krijojnë lehtësira për lëvizshmërinë e klientëve duke ulur kostot "bllokuese" (kostot të cilat e detyrojnë klientin të qëndrojë pranë një banke si komisione për mbyllje llogarie, kosto administrative për klientin si kohë, rimbushje formularësh, përgatitje dokumentacioni, përdorimi i teknologjive të reja për tu afruar më shumë lehtësi tek klientët) si dhe të rrisin transparencën duke i bërë më të kuptueshme këto kosto për klientin, përfshirë edhe skedën e amortizimit të kredisë, e cila duhet të jetë në gjuhën shqipe në të gjitha bankat dhe për të gjitha rastet.
- III.4 Bankat të bashkëpunojnë me Policinë e Shtetit dhe Shoqëritë e Ruajtjes së Sigurisë Fizike për të rritur sigurimin e transportit të vlerave monetare brenda dhe për jashtë vendit.
- IV. Ngarkohet Sekretari i Përgjithshëm për njoftimin e këtij vendimi Bankës së Shqipërisë, Shoqatës Shqiptare të Bankave, bankave të nivelit të dytë, si dhe palëve të interesuara.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

KOMISIONI I KONKURENCËS